

DE RUIMTELIJK PLANNER: GEPRANGD TUSSEN WETTEN EN PRAKTISCHE BEZWAREN

Urban sprawl was eind 2018 het centrale thema van de Werelddag van de Stedenbouw. Dat is een jaarlijkse studiedag voor Vlaamse planners, politici en onderzoekers die zich bezighouden met stedenbouw en ruimtelijke ordening georganiseerd door de Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning (VRP). De ongewenste effecten van sprawl in Vlaanderen zijn inmiddels erg uitgebreid beschreven, maar de Werelddag voegde er een politiek erg relevante dimensie aan toe, namelijk de kostprijs van sprawl. Het VITO (Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek) monetaariseerde, in opdracht van het Vlaams Planbureau voor Omgeving, de kost van verspreide bebouwing op vlak van infrastructuur, mobiliteit en open ruimte. Op de Werelddag werden de eerste resultaten van de studie toegelicht. De onderzoekers presenteerden duizelingwekkende bedragen die onmiskenbaar de maatschappelijke kost van wonen buiten de stads- of dorpskern aantonen. Het VITO berekende ook hoe die kosten zullen evolueren, afhankelijk van het gevoerde ruimtelijke beleid, en welke financiële baten een stop op sprawl kan genereren. Het is uitermate aan te bevelen om er zelf de cijfers bij te nemen, maar ik geef alvast deze mee: de baten van het uitvoeren van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) – met andere woorden een sterkere verdichting en het ruimtebeslag tegen 2050 terug brengen tot nul - zouden in 2050 jaarlijks 600 miljoen euro zijn. Leggen we de lat hoger en dringen we het ruimtebeslag terug, dan kunnen de baten oplopen tot jaarlijks 1.800 miljoen euro.

Maar, helaas, tussen droom en daad staan wetten in de weg, en praktische bezwaren. Op de Werelddag kwamen de bezwaren vooral vanuit de kant van de Confederatie Bouw. Voorzitter Jef Lembrechts, gaf te kennen dat de Confederatie erg sceptisch staat ten aanzien van de betonstop en dat die voor te veel vaagheid zorgt. Hij maande de zaal aan tot redelijkheid en realiteitszin. Bovendien zou het BRV te veel een eigen leven leiden. Daar raakte hij een terecht punt, want concrete beleidskaders voor het BRV blijven uit. De vraag is evenwel in welke mate de Confederatie op die beleidskaders zit te wachten. Zelf hield Lembrechts een pleidooi voor een Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen+, maar hij bleef eerder op de vlakte over de concrete invulling ervan. Het water tussen de ruimtelijke planners in de zaal en de Confederatie Bouw leek mij nog erg diep, en daarom was het ook jammer dat er geen ruimte was voor discussie met het publiek. Desalniettemin vond ik het absoluut een meerwaarde dat de organisatie van de Werelddag de Confederatie uitnodigde. Qua realitycheck kon de bijdrage alvast tellen.

In de namiddag voorzag het programma in een aantal workshops. Dergelijke opzet laat toe om in de diepte op een thema door te gaan. Ik nam deel aan de sessie "Aanschouwt eer ge bouwt", gemodereerd door Hans Leinfelder. Hij liet ons nadenken over de vraag hoe we het nefaste woon- en bouwgedrag in Vlaanderen gecorrigeerd krijgen en putte hiervoor inspiratie uit de sociale marketing en de antirookcampagnes. Stefaan Hendrickx van het Vlaams Instituut Gezond Leven kwam zijn ervaring delen over de antirookcampagnes en het tabaksbeleid. Ik vond dit een verfrissende invalshoek, hoewel ik me doorheen de sessie niet

van de gedachte kon ontdoen dat het lastig is om te achterhalen wat nu eigenlijk geleid heeft tot een dalend aantal rokers. De spreker liet alvast uitschijnen dat, naast het zich opstapelend bewijs dat roken de gezondheid ernstig schaadt, het rookverbod in publieke gebouwen en in de horeca cruciaal is geweest. Vertalen we dit naar ruimtelijk beleid, dan betreden we al snel glibberig wetgevend terrein: lanceren we dus, volgens de logica van het rookverbod, een bouwverbod op ongunstig gelegen locaties die op de gewestplannen ooit werden ingekleurd als woon(uitbreidings) gebied? Wil en durft Vlaanderen die kaart trekken? De metafoer van het roken kan nieuwe inzichten brengen, maar stuit al snel op zijn beperkingen. Immers, het cruciale verschil is uiteraard dat rokers zelf de nadelen ondervinden van hun gedrag en er niet zelden vanaf willen, terwijl de meeste Vlaamse huiseigenaars tevreden zijn met hoe en waar ze wonen. We zijn er nog niet in geslaagd om de individuele en collectieve winsten van kernversterking op zo'n manier te presenteren dat ze een aantrekkelijker optie zijn dan de vrijliggende woning met tuin "op den buiten". Waarom stoppen met iets waar we geen of slechts beperkte persoonlijke hinder van lijken te ondervinden, maar dat ons wel duidelijk aantoonbare voordelen oplevert?

Met andere woorden, er ligt nog gigantisch veel werk op de plank. De visietekst die op de Werelddag werd verspreid, "Naar een Marshallplan tegen Urban Sprawl", is dan ook een dringende oproep tot actie, waarin onder meer het Vlaams Parlement wordt aangespoord om een Team Bouwshift aan te stellen om een maatschappelijk project te

coördineren met de ambitie om verdere urban sprawl te voorkomen en de verduurzaming van de bestaande sprawl te realiseren. Als ruimtelijk planners ooit al een neutrale positie konden innemen, dan ligt die tijd nu echt achter ons. Dank aan de VRP en de Werelddag om het debat over urban sprawl verder aan te scherpen.

Urban sprawl veroorzaakt een torenhoge financiële kost

Eva Van Eenoo (eva.van.eenoo@vub.be) is als doctoraatsstudent verbonden aan het Cosmopolis Centre for Urban Research van de Vrije Universiteit Brussel.